

В.В.Руденко,

Київський національний економічний університет ім. В.Гетьмана,
м. Київ

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЇ

У статті узагальнено теоретичні підходи до визначення сутності інвестицій на мікрорівні та на їх основі запропоновано універсальне визначення категорії “інвестиції підприємства”, розглянуто її характерні властивості. Подано класифікацію інвестицій підприємства за основними сутнісними ознаками.

The theoretical approaches to determination of investments essence on a microlevel are generalized in the article and universal determination of category of “enterprise’s investment” is suggested on their basis, it is also considered their characteristic properties. Classification of enterprise’s investment is given on basic essence’s signs.

Інвестиції є основою розвитку підприємства, гарантією забезпечення його економічного зростання. Економічна діяльність суб’єктів господарювання значною мірою характеризується обсягом і формами здійснених інвестицій, а її ефективність залежить від збільшення реалізованих інвестиційних ресурсів і найбільш раціонального їхнього використання у матеріальному і нематеріальному виробництві.

В останній час проблема нарощування обсягів інвестицій на мікрорівні набула особливої актуальності, адже саме за рахунок інвестицій забезпечується нормальне функціонування будь-якого суб’єкта господарювання, підтримка його конкурентоспроможності і стабільного фінансового стану, а також максимізація прибутку та досягнення інших корисних вигод.

Значний внесок у розробку різних аспектів категорії інвестицій підприємства та їх класифікації зробили такі вчені, як Л.Дж.Гітман, М.Д.Джонк, У.Шарп, І.О.Бланк, Н.М.Гуляєва, В.Г.Федоренко, А.Ф.Гойко, Л.Л.Ігоніна, А.І.Зімін, В.В.Ковальов, Л.П.Гончаренко, Е.А.Олейніков, В.В.Березин, В.П.Попков, В.П.Семенов та інші. Проте в більшості праць європейських та американських авторів увага приділяється визначенню інвестицій з позицій фондового ринку і управління цінними паперами, а у працях російських та українських науковців здебільшого розглядаються реальні інвестиції та розкривається методологія оцінки ефективності інвестиційних проектів.

Метою дослідження є розробка комплексного підходу до визначення сутності, природи інвестицій підприємства та їх класифікації на основі вивчення досвіду сучасної фінансової науки

та виявлення можливостей його застосування у вітчизняній практиці.

Термін “інвестиція” походить від лат. **investire** – одягати, оточувати. Нині в спеціальній економічній літературі існують різноманітні підходи до трактування інвестицій, в тому числі інвестицій підприємства, серед яких, на нашу думку, слід виділити три основних – капіталоутворюючий, витратний та ресурсний.

Досить часто у визначенні поняття “інвестиції підприємства” використовують капіталоутворюючий підхід, тобто ототожнюють інвестиції з капітальними вкладеннями, хоча вони не збігаються кількісно і розрізняються якісно. Крім довгострокових вкладень капіталу в основні засоби, інвестиції господарюючих суб’єктів можуть спрямовуватися на поповнення оборотних засобів, придбання нематеріальних активів, розміщення цінних паперів тощо. Тобто капітальні вкладення виступають у ролі одного з елементів капіталоутворюючих (реальних) інвестицій, а інвестиції – у вигляді двох складових: реальної та фінансової. До того ж, на відміну від капітальних вкладень, інвестуються тільки високоефективні проекти, результатом яких є отримання прибутку (доходу) та (або) досягнення іншого позитивного ефекту.

Згідно з витратним підходом, інвестиції підприємства трактуються як довгострокові витрати цінностей та ресурсів з метою отримання прибутку (доходу), збільшення активів, досягнення соціального та інших ефектів тощо. Однак, за цим підходом, інвестиціями суб’єктів господарювання вважаються тільки довгострокові витрати капіталу, що, на нашу думку, є помилковим. Поряд з довгостроковими мають право на існування і короткострокові інвестиції терміном до одного року (розміщення коштів у фінансово-кредитних установах на строкових вкладах, придбання короткострокових цінних паперів та ін.). Крім того, цей підхід переважав за умов командно-адміністративної економіки, за якої основне значення надавалося продуктивній стадії руху засобів як початкової стадії інвестиційної діяльності підприємств, зменшувалася роль грошової форми обороту основного капіталу, рух якої обмежувався рамками будівельного комплексу. Отже, витратний підхід, який нівелює стадію перетворення ресурсів у витрати, яка повинна передувати продуктивній стадії руху засобів, спотворює дійсну логіку і послідовність інвестиційного процесу та звужує загальний простір руху інвестицій.

Згідно із ресурсним підходом до визначення інвестицій підприємства, ними є різноманітні ресурси як базовий елемент інвестування, які вкладаються з метою отримання позитивного результату. Відновлюючи роль грошової форми руху засобів як початкової стадії їх обороту, ресурсний підхід разом з тим ігнорує подальший рух ресурсів, їх послідовне перетворення під впливом цільових установок інвесторів у продукт інвестиційної діяльності.

Істотний недолік ресурсного та витратного підходів до визначення інвестицій господарюючих суб'єктів полягає в статичній характеристиці об'єкта аналізу, що базується на виділенні якого-небудь одного елемента інвестицій – витрат або ресурсів, обґрунтуванні пріоритету окремих стадій обороту капіталу – продуктивної або грошової, що обмежує можливості дослідження інвестицій як цілісного процесу, під час якого відбувається послідовна зміна різних форм вартості, реалізується динамічний взаємозв'язок елементів інвестиційної діяльності: ресурси – витрати – дохід. Тому російський вчений Л.А.Ігоніна пропонує розглядати інвестиції як процес, в ході якого здійснюється перетворення ресурсів у витрати з урахуванням цільових установок інвесторів – отримання доходу (ефекту) [1, с.25]. Проте в даному визначенні ігнорується основна мета інвестицій, яка полягає не в перетворенні ресурсів у витрати, а в отриманні прибутку чи досягненні іншого позитивного ефекту.

Взявши до уваги усі трактування категорії “інвестиції” на мікрорівні, вважаємо за доцільне запропонувати власне визначення, за яким інвестиції підприємства – це вкладення капіталу в усі його форми у різні сфери підприємницької та інших видів діяльності з метою подальшого його збільшення і отримання економічного ефекту або іншого запланованого результату (соціального, екологічного та інших ефектів), які здійснюються на умовах платності, терміновості й поворотності. Приріст капіталу, отриманий в результаті інвестування, має бути достатнім, щоб відшкодувати інвестору відмову від споживання наявних коштів у поточному періоді, винагородити його за ризик і компенсувати втрати від інфляції в майбутньому періоді.

Економічна природа інвестицій полягає в опосередкуванні відносин, що виникають між учасниками інвестиційної діяльності, з приводу формування і використання інвестиційних ресурсів для досягнення різноманітних цілей підприємства.

ІНВЕСТИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ В ЕКОНОМІЦІ

На основі проведеного аналізу сутності поняття інвестицій можна виділити їх характерні ознаки, а саме:

- Ї потенційна можливість приносити прибуток (дохід);
- Ї процес інвестування пов'язаний з перетворенням заощаджень в альтернативні види активів суб'єкта господарювання;
- Ї в процесі інвестування використовуються різноманітні види фінансових ресурсів, які відрізняються попитом, пропозицією і ціною їх залучення;
- Ї вкладення капіталу в різноманітні види активів має цільовий характер;
- Ї вкладення здійснюють різноманітні суб'єкти інвестиційної діяльності, які мають на меті досягнення власних цілей, не завжди пов'язаних з отриманням економічних вигод;
- Ї наявність строку вкладення капіталу;
- Ї наявність ризику вкладення капіталу, оскільки досягнення кінцевих цілей інвестування має ймовірнісний характер.

В мікроекономічному масштабі інвестиції відіграють важливу роль у забезпечення нормального функціонування підприємства в майбутньому, стабільного його фінансового стану та максимізації прибутку. Ця роль реалізовується через вирішення таких завдань: формування виробничого потенціалу; реалізація стратегічних цілей економічного розвитку; оптимізація структури активів; формування довгострокової структури капіталу; забезпечення росту ринкової вартості підприємства; забезпечення простого і розширеного відтворення основних засобів і нематеріальних активів; реалізація інноваційної політики; вирішення завдань соціального розвитку персоналу; забезпечення екологічної безпеки підприємства тощо.

З метою систематизації обліку, аналізу та планування інвестицій суб'єктів господарювання вони можуть бути згруповані за різними ознаками. Ми вважаємо за доцільне запропонувати класифікацію інвестицій на мікрорівні за такими сутнісними ознаками (табл. 1).

Основою класифікації є розподіл інвестицій підприємства за об'єктами вкладень на реальні та фінансові.

Таблиця 1

Класифікація інвестицій підприємства за основними ознаками

Ознака	Вид
1	2

ІНВЕСТИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ В ЕКОНОМІЦІ

1. За об'єктами вкладень	<ul style="list-style-type: none"> • реальні; • фінансові
2. За характером участі в інвестуванні	<ul style="list-style-type: none"> • прями; • непрямі
3. За сферою розміщення	<ul style="list-style-type: none"> • внутрішні; • зовнішні
4. За ступенем обов'язковості	<ul style="list-style-type: none"> • обов'язкові; • необов'язкові
5. За характером формування	<ul style="list-style-type: none"> • автономні; • індуковані
6. За рівнем прибутковості	<ul style="list-style-type: none"> • безприбуткові; • низькоприбуткові; • середньоприбуткові; • високоприбуткові
7. За ступенем ліквідності	<ul style="list-style-type: none"> • неліквідні; • низьколіквідні; • середньоліквідні; • високоліквідні
8. За періодом інвестування	<ul style="list-style-type: none"> • короткострокові; • середньострокові; • довгострокові; • безстрокові
9. За сумісністю	<ul style="list-style-type: none"> • незалежні; • взаємозалежні; • взаємовиключні
10. За взаємозалежністю	<ul style="list-style-type: none"> • основні; • супутні; • спільні
11. За формами власності інвестованого капіталу	<ul style="list-style-type: none"> • приватні; • державні; • муніципальні; • іноземні; • спільні
12. За джерелами інвестування	<ul style="list-style-type: none"> • інвестиції за рахунок власного капіталу; • інвестиції за рахунок позикового капіталу; • змішані інвестиції
13. Залежно від ступеня ризику	<ul style="list-style-type: none"> • безризикові; • низькоризикові (консервативні); • середньоризикові (помірні); • високоризикові (агресивні)
14. Залежно від можливості реалізації	<ul style="list-style-type: none"> • пасивні; • активні

Реальні інвестиції – це вкладення капіталу у реальні активи як матеріальні (будівлі, споруди, устаткування, обладнання, приріст товарно-матеріальних запасів), так і нематеріальні (ліцензії, патенти, права користування природними ресурсами, інші майнові права, інформаційні та комунікативні технології, науково-дослідні розробки), пов'язані зі здійсненням операційної діяльності суб'єктів господарювання, розв'язанням їх соціально-економічних та інших проблем. На нашу думку, реальні інвестиції підприємства можуть спрямовуватись як у матеріальну, так і нематеріальні

сфери. Причому матеріальні інвестиції доцільно поділити на інвестиції в основний капітал (засоби виробництва) та інвестиції в оборотний капітал (предмети праці). У складі нематеріальних інвестицій слід виділити інтелектуальні (вкладення в об'єкти інтелектуальної власності) та інноваційні (вкладення в розвиток нових технологій, форм і методів організації виробництва тощо).

Реальні інвестиції є найнадійнішим розміщенням капіталу, оскільки найбільш захищені від інфляції. По-перше, ціни на об'єкти реальних вкладень зростають набагато швидше, ніж знецінюється національна валюта. По-друге, реальні інвестиції завжди дають вигіднішу віддачу капіталу, ніж вкладення у фінансові інвестиції. По-третє, обсяг реальних інвестицій є індикатором фінансового стану будь-якого суб'єкта господарювання, гарантом залучення до інвестиційної діяльності інших зовнішніх інвесторів [2, с.25].

Фінансові інвестиції – це вкладення капіталу у різноманітні фінансові інструменти, включаючи придбання цінних паперів, відкриття депозитних рахунків, участь у заснуванні нових підприємств та формуванні їх статутного фонду, участь у спільній діяльності тощо. Ми вважаємо, що у складі фінансових інвестицій можна виділити портфельні (спрямовані на досягнення суто фінансових переваг), стратегічні (направлені на отримання контролю над тим чи іншим суб'єктом підприємництва, що сприяє збільшенню частки на ринку та отриманню довгострокових переваг), венчурні (ризикові в акції підприємств, що супроводжуються високим ризиком), тезавраційні (пов'язані з купівлею дорогоцінних металів і каміння).

За характером участі в інвестуванні виділяють прямі і непрямі інвестиції. Прямі інвестиції передбачають пряму, безпосередню участь добре обізнаного інвестора у вкладенні капіталу в конкретні об'єкти інвестування. Непрямі інвестиції спрямовані на вкладення капіталу інвестора в об'єкти інвестування через фінансових посередників (інституційних інвесторів) шляхом придбання різноманітних фінансових інструментів.

За ступенем обов'язковості інвестиції поділяють на обов'язкові та необов'язкові. Обов'язкові інвестиції – це ті інвестиції, відсутність яких може зупинити всю виробничу діяльність підприємства (капіталоутворюючі інвестиції, що включають інвестування в основний капітал, витрати на капітальний ремонт, придбання землі, інвестиції в нематеріальні активи та в поповнення запасів

матеріальних оборотних коштів та ін.). Необов'язкові інвестиції – це ті інвестиції, відсутність яких суттєво не відобразиться на фінансовому стані підприємства і підвищення ефективності його діяльності (вкладення в активи інших підприємств, придбання цінних паперів, інвестиції в розвиток соціально-культурної сфери тощо).

За сферою розміщення інвестиції поділяють на внутрішні та зовнішні. Внутрішні інвестиції здійснюються в об'єкти всередині підприємства-інвестора (вкладення в матеріальні і нематеріальні реальні активи). Зовнішні інвестиції передбачають вкладення капіталу в об'єкти за межами підприємства-інвестора (вкладення реальних активів інших суб'єктів господарювання або придбання фінансових інструментів інших емітентів).

За характером формування виділяють автономні й індуковані інвестиції. Автономні інвестиції спрямовані на утворення прибутку (доходу) чи отримання інших вигод, що не пов'язані зі зміною норми відсотка чи рівня національного доходу, а виникають внаслідок дії зовнішніх факторів (інновацій, розширення зовнішніх ринків, приріст населення, війни тощо). Індуковані інвестиції призначені для утворення прибутку (доходу) чи отримання інших вигод, що пов'язані зі зростанням рівня споживчих витрат.

За джерелами інвестування інвестиції диференціюють на: інвестиції за рахунок власного капіталу підприємства (вкладення засновників, акціонерів, пайовиків); інвестиції за рахунок позикового капіталу (кредити банків, інвестиційних фондів і компаній, страхових товариств, іноземних інвесторів, облігаційні займи тощо); змішані інвестиції (здійснюються за рахунок власного і позикового капіталу).

За формами власності інвестованого капіталу виділяють приватні, державні, муніципальні, іноземні та спільні інвестиції. Приватні інвестиції передбачають вкладення капіталу господарських товариств різних організаційно-правових форм. Державні інвестиції спрямовані на вкладення капіталу державних підприємств. Муніципальні інвестиції характеризують вкладення капіталу комунальних підприємств. Іноземні інвестиції направлені на вкладення капіталу іноземних підприємств. Спільні інвестиції дозволяють вкладення в об'єкти інвестування підприємства капіталу різних форм власності.

За рівнем прибутковості (доходності) інвестиції поділяють на

безприбуткові, середньоприбуткові, високоприбуткові та низькоприбуткові. Безприбуткові інвестиції мають на меті не одержання чистого інвестиційного прибутку, а досягнення іншого корисного ефекту (соціального, екологічного тощо). Низькоприбуткові інвестиції характеризуються отриманням чистого інвестиційного прибутку значно нижчого за середню норму прибутку на інвестиційному ринку. Середньоприбуткові інвестиції направлені на отримання чистого інвестиційного прибутку в межах середньої норми прибутку на інвестиційному ринку. Високоприбуткові інвестиції передбачають отримання чистого інвестиційного прибутку значно вищого за середню норму прибутку на інвестиційному ринку.

За ступенем ліквідності розрізняють інвестиції неліквідні, низьколіквідні, середньоліквідні та високоліквідні. Неліквідні інвестиції – це інвестиції, які не можуть бути реалізовані самостійно, а лише у складі цілісного майнового комплексу. Низьколіквідні інвестиції – це інвестиції, які можна перетворити у грошову форму без втрати своєї поточної ринкової вартості лише після значного періоду часу (цінні папери маловідомих емітентів, незавершені інвестиційні проекти, реалізовані інвестиційні проекти із застарілими технологіями тощо). Середньоліквідні інвестиції – це інвестиції, які можна конверсувати у грошову форму без суттєвої втрати своєї поточної ринкової вартості в строк від одного до шести місяців. Високоліквідні інвестиції – це інвестиції, які можна швидко перетворити у грошову форму без втрати своєї поточної ринкової вартості (короткострокові фінансові інвестиції).

За сумісністю здійснення інвестиції поділяють на незалежні, взаємозалежні та взаємовиключні. Незалежні інвестиції – це інвестиції, які можуть бути здійснені самостійно в загальній інвестиційній програмі (інвестиційному портфелі) підприємства. Взаємозалежні інвестиції – це інвестиції, черговість реалізації або подальша експлуатація яких залежить від інших об'єктів інвестування і може здійснюватися лише в комплексі з ними. Взаємовиключні інвестиції – це інвестиції, що носять аналоговий характер за цілями їх здійснення, характером технологій, номенклатурою продукції та іншими основними параметрами і потребують альтернативного вибору [3, с.28].

За взаємозалежністю інвестиції виділяють основні, супутні та

спільні. Основні інвестиції реалізуються безпосередньо для досягнення поставленої в ході інвестування мети. Супутні інвестиції виконують допоміжну роль у реалізації основних інвестицій. Спільні інвестиції реалізуються двома чи декількома інвесторами в інтересах досягнення єдиної мети [4, с.10].

За періодом інвестування інвестиції поділяють на короткострокові, середньострокові, довгострокові і безстрокові. Під короткостроковими інвестиціями розуміють вкладення капіталу на період до одного року (короткострокові депозитні вклади, придбання короткострокових ощадних сертифікатів, облігацій, казначейських зобов'язань тощо). Середньострокові інвестиції – це вкладення капіталу на строк від одного до трьох років (реальні інвестиції в швидкоокупні проекти, депозитні вклади або цінні папери з відповідним строком функціонування та ін.). Довгострокові інвестиції – вкладення капіталу на строк понад три роки (довгострокові облігації, казначейські зобов'язання, реальні інвестиції в проекти з відповідним строком реалізації). Безстроковими вважаються інвестиції, строк вкладання яких визначити неможливо (тезавраційні інвестиції, нерухомість тощо). Основне правило інвестування свідчить, що інвестиції повинні бути довгостроковими. Проте, через несприятливий інвестиційний клімат, нестабільність політичного становища і високі темпи інфляції інвестори вимушені шукати об'єкти середньо- або короткострокових вкладень.

В практиці зарубіжних держав склалася диференціація видів інвестицій залежно від ступеня ризику. Під інвестиційним ризиком трактується вірогідність (можливість) того, що абсолютна або відносна величина прибутку від інвестиційного вкладення виявиться менше очікуваної, або, іншими словами, ризик означає можливість настання небажаного результату. Разом з інвестиційним (корпоративним) ризиком існують і інші – політичні ризики, валютні ризики, брокерські ризики, ризики при розрахунках, операційні ризики і т.д. Будь-які інвестиції характеризуються наявністю ризику (як комерційного, так і некомерційного), проте в одних випадках він більший, а в інших – менший. Виходячи з цього, інвестиції можуть бути високоризиковими, середньоризиковими, малоризиковими та безризиковими. Безризикові інвестиції – це такі інвестиції, за якими відсутній реальний ризик втрати капіталу чи очікуваного

прибутку і практично гарантоване одержання позитивного ефекту. Малоризикові інвестиції (консервативні) – це такі інвестиції, які визнаються безпечними на підставі високого ступеня вірогідності отримання певного доходу, проте через свою виняткову гарантованість вони – найменш прибуткові порівняно з іншими видами інвестицій (в розвинених країнах це вкладення в державні цінні папери та в акції провідних і солідних компаній). Середньоризикові інвестиції (помірні) – це такі інвестиції, які відрізняються середнім ступенем ризику при достатній прибутковості та ліквідності вкладень. Високоризикові інвестиції (агресивні) – це інвестиції, які визнаються спекулятивними на підставі дуже низького ступеня вірогідності отримання певного доходу. Інвестування і спекуляція – два діаметрально різних підходи до інвестиційної діяльності в цілому. В міжнародній практиці розмежування між ними проводиться таким чином: інвестування – процес покупки цінних паперів і інших активів, відносно яких є повна упевненість, що їх вартість залишиться стабільною і на них можна буде отримати не тільки позитивну величину доходу, але і передбачений інвестиційний дохід; спекуляція – здійснення операцій з такими ж активами, але в ситуаціях, коли їх майбутня вартість і рівень очікуваного доходу дуже ненадійні [5, с.14]. Звичайно, при більш високому ступені ризику в результаті здійснення спекулятивних інвестицій очікується і більш високий дохід.

За можливістю реалізації інвестиції поділяють на пасивні та активні. Пасивні інвестиції – це ті, які забезпечують підтримку існуючих показників прибутковості вкладень у діяльність підприємства за рахунок заміни застарілого обладнання, підготовки нового персоналу на заміну працівникам, що звільнились тощо. Активні інвестиції – це ті, які забезпечують підвищення показників конкурентоспроможності підприємства і його прибутковості порівняно з раніше досягнутими за рахунок випуску товарів, що користуються попитом, захоплення нових ринків або поглинання конкуруючих господарюючих суб'єктів [6, с.14].

На основі дослідження праць вітчизняних та зарубіжних вчених щодо визначення сутності інвестицій підприємства можна виділити три основних підходи до трактування цієї категорії – капіталоутворюючий, ресурсний та витратний. Однак

універсального визначення “інвестиції підприємства” економічна наука до цих пір не винайшла. Тому вважаємо за необхідне запропонувати власний підхід, за яким інвестиції підприємства – це вкладення капіталу в усіх його формах у різні сфери підприємницької та інших видів діяльності з метою подальшого його збільшення і отримання економічного ефекту або іншого запланованого результату (соціального, екологічного та інших ефектів), які здійснюються на умовах платності, терміновості й поворотності.

Крім того, у сучасній економічній літературі існує багато ознак групування інвестицій, але чіткого розмежування класифікації інвестицій на макро- та мікрорівні не існує. Тому ми вважаємо за доцільне запропонувати найбільш повне групування інвестицій підприємства за такими сутнісними ознаками: 1) за об'єктами вкладень; 2) за характером участі в інвестуванні; 3) за сферою розміщення; 4) за ступенем обов'язковості; 5) за характером формування; 6) за рівнем прибутковості; 7) за ступенем ліквідності; 8) за періодом інвестування; 9) за сумісністю; 10) за взаємозалежністю; 11) за формами власності інвестованого капіталу; 12) за джерелами інвестування; 13) залежно від ступеня ризику; 14) залежно від можливості реалізації.

Отже, інвестиції на рівні підприємств мають свою специфіку та становлять багатоаспектні вкладення капіталу, які можуть реалізовуватись у різних формах та характеризуватись різноманітними ознаками, метою яких є отримання певного запланованого результату.

Список використаних джерел:

1. Игонина Л.Л. Инвестиции: Учеб. пособие / Л.Л.Игонина; под ред. д-ра экон. наук, проф. В.А.Слепова. – М.: Экономистъ, 2005. – 478 с.
2. Гончаров А. Б. Инвестування = Investment: Навч. посібник / А.Б.Гончаров. – Х.: ІНЖЕК, 2004. – 240 с.
3. Бланк І.О. Інвестиційний менеджмент: Підручник / І.О.Бланк, Н.М.Гуляєва. – К.: КНТЕУ, 2003. – 398 с.
4. Загородній А. Менеджмент реальних інвестицій: Навч. посібник / А.Загородній, Ю.Стадницький. – К.: Знання, 2000. – 209 с.
5. Гитман Л.Дж. Основы инвестирования / Гитман Л.Дж., Джонк М.Д. Пер. с англ. – М.: Дело, 1997. – 1008 с.
6. Инвестиционный менеджмент: Учеб. пособие / Л.П. Гончаренко, Е.А. Олейников, В.В. Березин и др. – М.: КНОРУС, 2005. – 296 с.